

25.10.2023

Oznaczenie grobu Powstańca Śląskiego Tadeusza Jänicha znakiem pamięci „Tobie Polski”

W dniu 23 października 2023 r. o godzinie 11⁰⁰ na Cmentarzu Przemienienia Pańskiego w Żywcu odbyła się uroczystość zorganizowana przez Parafię Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Żywcu oraz Instytut Pamięci Narodowej, w trakcie której grób Tadeusza Jänicha – Powstańca Śląskiego – został oznaczony znakiem pamięci „Tobie Polsko”.

Akcję oznaczania grobów Powstańców Śląskich zainicjowało Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach, a jej celem jest oznaczenie, upamiętnienie, a w dalszej kolejności opieka na mogiłami uczestników walk powstańczych na Śląsku w latach 1919 – 1921. Jednym z wielu Powstańców pochodzących z Żywiecczyny był Tadeusz Jänich.

Tadeusz Józef Jänich – urodził się 19 marca 1892 r. w Tarnowie, ojcem jego był Gustaw Jänich – specjalista budownictwa kolejowego i ze względu na wykonywany zawód rodzina zmieniała miejsca zamieszkania przenosząc się wzdłuż rozbudowującej się z Tarnowa linii kolejowej. Do szkoły ludowej Tadeusz uczęszczał w Stryju, natomiast w Jarosławiu do szkoły realnej, ale czwartą klasę tej szkoły ukończył już w Żywcu, gdzie rodzina Jänichów przeprowadziła się przede wszystkim ze względu na problemy zdrowotne matki Tadeusza, Marii. Od najmłodszych lat Tadeusz Jänich związany był z życiem społecznym miasta, wstąpił w szeregi Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, gdzie w późniejszym czasie ukończył kurs nauczyciela gimnastyki, a następnie założył sekcję gimnastyczną dla chłopców i dziewcząt. Sam równocześnie rozwijał sportowe umiejętności w dziedzinie kulturystyki i kolarstwa co przyniosło efekty w postaci zdobycia tytułu mistrza kolarstwa w Żywcu i wicemistrzostwa Lwowa i Galicji. Tadeusz angażował się również w działalność patriotyczną i w 1910 r. wstąpił w Żywcu do Tajnej Polskiej Organizacji Bojowej, a 14 stycznia 1912 r. założył pierwszą męską Drużynę Skauta im. Tadeusza Kościuszki, która liczyła 57 osób, sam Tadeusz Jänich został jej drużynowym. Był również założycielem pierwszych drużyn skautowych męskich im. Tadeusza Kościuszki i żeńskich im. Emilii Plater nie tylko w Żywcu, ale także Buczkowicach, Gilowicach, Łodygowicach, Milówce oraz Rybarzowicach. Jänich wpajał młodzieży postawy patriotyczne jednocześnie prowadził szkolenia strzeleckie i taktyk wojskowych. W dniu 26 sierpnia 1914 r. stanął na czele 300 – osobowej Kompanii Strzelców Żywieckich i po złożeniu na rynku przysięgi na wierność Polsce wyruszył z podkomendnymi przez Wadowice i Kraków do Bochni na zgrupowanie Legionistów, gdzie wraz z dowodzonymi przez siebie ochotnikami odmówili złożenia przysięgi na wierność Austrii, za co Tadeusz Jänich został zdegradowany do stopnia szeregowca. Następnie został skierowany do 3. Pułku Piechoty powstającego w Krakowie. Służył w Legionach Polskich jako plutonowy, najdłużej w 1. Pułku artylerii w kolumnie prowiantowej. Końcem 1917 r. T. Jänich został internowany i wysłany do obozu Huszt – Marmarasziget na Węgrzech, a w kwietniu 1918 r. został osadzony w obozie jenieckim we Włoszech, następnie wcielony w szeregi c.k. armii. W listopadzie 1918 r. wraz z innymi żołnierzami zbiegł i 15 listopada wstąpił do Armii Polskiej by do 1921 r. pełnić w niej służbę.

W sierpniu 1920 r. nawiązał kontakt z dowództwem II Powstania Śląskiego i zaangażował się w akcje bojowe, a w marcu 1921 r. został przydzielony do sztabu Polskiej Organizacji Wojskowej II oddziału wywiadowczego, który przygotowywał III Powstanie Śląskie, w którym Tadeusz Jänich brał czynny udział do jego zakończenia (5 lipca 1921 r.).

Po zakończeniu działań wojennych Tadeusz Jänich borykał się z trudnościami w życiu osobistym. Założył rodzinę, ale nie był w stanie znaleźć stałej pracy by utrzymać żonę Jadwigę i małe dziecko. Wciąż dokuczały mu choroby, których nabawił się na polu walki. Skromny budżet rodziny ratowała żona zajmując się dorywczo szyciem do czasu, gdy weteran został zatrudniony w Bielsku na kolei i pracował jako praktykant magazynowy. Nadal jednak angażował się społecznie i założył Kolejowe Przystosowanie Wojskowe prowadząc w jego szeregach szkolenia. W Żywcu natomiast wraz z małżonką, doświadczoną działaczką skautową i była członkinią drużyn „bartoszewskich” z Jasła, działał w Związku Strzeleckim, zakładając kolejne jego koła w powiecie żywieckim i cieszyńskim. Działał również aktywnie w Związku Legionistów, a w latach 1914 – 1922 w Żywcu, Kętach i Bielsku organizował wystawy, w trakcie których prezentował zebrane pamiątki sokole, skautowe i legionowe. Dziś wiele tych pamiątek stanowi zbiór przechowywany w zbiorach Muzeum Miejskiego w Żywcu. W 1930 r. wstąpił do Polskiej Partii Socjalistycznej (PPS). W 1932 r. w bielskim węźle PKP utworzył kolejowe drużyny harcerskie: męską, którą dowodził oraz żeńską, którą przewodziła jego żona. W tym też roku w Żywcu założył męską drużynę kolejową im. Tadeusza Kościuszki i żeńską drużynę im. Emilii Plater.

W 1934 r. Tadeusz Jänich został przeniesiony służbowo do Krakowa i objął posadę magazyniera, ale i tu kontynuował pracę społeczną wciąż angażując się między innymi w działalność Związku Legionistów. Tutaj też, w Krakowie, zastał byłego Legionistę i Powstańca wybuch II wojny światowej. Od października 1939 r. przez następne dwa lata ukrywał się przed gestapo, a w 1942 r. na polecenie grupy dywersyjnej AK podjął pracę na kolei jako robotnik przy oczyszczaniu wagonów, którymi przewożeni byli niemieccy żołnierze na front wschodni i przywożeni stamtąd ranni. Tadeusz Jänich pseudonim „Krzywy” przekazywał meldunki o liczbie wagonów oraz ruchach wojsk niemieckich kierowanych na front wschodni, wpuszczał również różnego rodzaju insekty do wagonów przewożących hitlerowskie oddziały.

W działalność konspiracyjną zaangażowały się również córki Tadeusza, Janina i Ewa, a ich krakowskie mieszkanie na ul. Idziego 5 stanowiło miejsce kryjówek dla żołnierzy AK oraz punkt przetransportowania kurierów. W 1943 r. gestapo, podejrzewając T. Jänicha o działalność dywersyjną, przeprowadziło rewizję mieszkania oraz prowadziło jego obserwację, które to działania nie przyniosły skutku.

Po wkroczeniu do Krakowa Armii Czerwonej 18 stycznia 1945 r. Tadeusz Jänich wraz z kolegą, również magazynierem kolejowym, przystąpili do zabezpieczania dokumentów kolejowych, które mogliby zniszczyć wycofujący się żołnierze niemieccy. Po zakończeniu działań zatrudnił się jako magazynier składnicy druków, ale ze względu na zły stan zdrowia matki postanowił w 1949 r. powrócić do Żywca (do domu rodzinnego przy ul. Browarnej 17), gdzie zatrudnił się w PKP jako magazynier. Wstąpił do Związku Zawodowego Kolejarzy i Związkowej Kasy Pomocy Pogrzebowej, gdzie pełnił funkcję prezesa i gospodarza mienia. W 1972 r. wstąpił do kombatanckiej organizacji Związek Bojowników o Wolność i Demokrację. Również w tym roku aktem nadanym przez Ministra Obrony Narodowej otrzymał stopień podporucznika.

Po ciężkim wypadku (został potrącony przez motocyklistę), cierpiał na niedowład kończyn, po czym zmarł 7 grudnia 1973 r. w wieku 81 lat. Został pochowany w rodzinnym grobowcu na cmentarzu Przemienienia Pańskiego w Żywcu.

8 kwietnia 1982 r. Młodzieżowy Dom Kultury w Żywcu (dziś Miejskie Centrum Kultury w Żywcu) otrzymał imię Tadeusza Jänicha. Również jego imieniem decyzją Rady Miasta z dnia 27 września 2018 r. opatrzono rondo u zbiegu Alei Wolności i ul. Jana Pawła II. Natomiast w trakcie uroczystości w dniu 13 maja 2023 r. Hufiec Żywiec Związku Harcerstwa Polskiego nie tylko zmienił nazwę, ale przede wszystkim obrał Tadeusza Jänicha swoim patronem (obecna nazwa Hufiec Ziemi Żywieckiej Związku Harcerstwa Polskiego im. Tadeusza Jänicha)

Odznaczenia:

Śląska Wstęga Waleczności

Krzyż Śląski

Brązowy Krzyż Zasługi

Złoty Krzyż Niepodległości

Srebrny Krzyż Zasługi

